

ствие на рыбное хозяйство, различные формы пространственной неэкономичности, отдаленные последствия истощения энергетических ресурсов и последствия демонтажа объектов.

Как показывает мировой опыт, большинство морских государств развивали торговый флота на базе внутренних резервов. Одним из факторов этого подхода рассматривается выделение части грузопотока для освоения национальным транспортным потенциалом. С учетом институциональных положений о принципах антимонопольного регулирования в торговом судоходстве и защите национальных интересов из 40% экспортных грузопотоков, которые может освоить украинская сторона, половина из них формирует 400 – 600 млн долларов фрахтовой выручки.

Заключение. Стратегия развития национального транспортного потенциала отражается в морской транспортной политике. В этом отношении следует согласиться с основными аспектами, реализованными в Евро-союзе. Во-первых, ориентация на свободу конкуренции, обеспечивающей реализацию ценностей с позиции грузо-владельцев и морских транспортных предприятий. Во-вторых, интеграция и кооперация в обслуживании национальных грузопотоков. В-третьих, достижение функциональной устойчивости и эффективности использования потенциала предприятий. В-четвертых, соблюдение безопасности мореплавания и охраны окружающей среды.

Сбалансированное развитие флота и береговых комплексов относится к наиболее актуальной проблеме мирового рынка морской торговли. В системе глобализации необходима разработка согласованных мультимодальных проектов доставки товаров и распределения ресурсов по объектам в пределах и за границами региона. Концентрация грузопотоков должна предусматривать последующую доставку менее капиталоемким видом транспорта. Актуальным становится управление адекватностью состояния грузовых терминалов, независимо от их формы собственности, основным требованием транспортного флота.

В связи с тем, что экономика любой страны развивается в структуре глобальных отношений, возрастает роль управления сбалансированностью локальных подсистем. Усиливается рациональность сочетания отраслевых и территориальных проблем. Для решения этой задачи необходим механизм целевого формирования ресурсов и реализация согласованной инвестиционной политики.

Литература

1. Review of Maritime Transport. Report by the UNCTAD. – New York and Geneva: UN, 2011. – 243 p.
2. Кругман П. Р. Международная экономика / П. Р. Кругман, М. Обстфельд ; пер. с англ. В. Кузина и др. – СПб. : Питер, 2003. – 832 с.
3. Линдерс М. Р. Управление снабжением и запасами. Логистика / М. Р. Линдерс, Е. Ф. Харольд ; пер. с англ. – М. : Полигон, 1999. – 768 с.
4. Пайк Р. Корпоративные финансы и инвестирование / Р. Пайк, Б. Нил ; пер. с англ. Е. Ковачева и др. – СПб. : Питер, 2006. – 784 с.
5. Сломан Дж. Экономикс : учебник / Дж. Сломан ; пер. с англ. под ред. С. В. Лукина. – СПб. : Питер, 2005. – 832 с.
6. Винников В. В. Экономика морского транспорта / В. В. Винников. – О. : Феникс, 2011. – 876 с.
7. Жихарева В. В. Теория и практика инвестиционной деятельности судоходных компаний / В. В. Жихарева. – О. : ИПРИЭЭИ, 2010. – 480 с.
8. Николаева Л. Л. Коммерческая эксплуатация судна : учебник / Л. Л. Николаева. – О. : Феникс, 2006. – 754 с.

УДК 665.658

О. В. РАЄВНЄВА, О. І. ГОРОХОВА
Харківський національний економічний університет

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розглянуто основні чинники виникнення кризових ситуацій в рамках сфер життєдіяльності промислового підприємства. Проведено класифікацію зовнішніх та внутрішніх факторів виникнення кризових ситуацій на промисловому підприємстві для уникнення його ліквідації. Представлена класифікація дозволить більш комплексно визначити джерела виникнення кризової ситуації на промисловому підприємстві та визначити ступінь їх впливу на його діяльність.

The basic factors of origin of crisis situations are considered within the framework of spheres of vital functions of industrial enterprise. Classification of external and internal factors of origin of crisis situations is conducted on an industrial enterprise for avoidance of his liquidation. The presented classification will allow more complex to define the sources of origin of crisis situation on an industrial enterprise and define the degree of their influence on his activity.

В умовах ринкової економіки промислові підприємства функціонують в умовах з високим ступенем невизначеності розвитку подій і несподіваними впливами зовнішнього та внутрішнього середовищ на їх діяльність. Крім того, машинобудування виробляє різноманітне устаткування для будівництва, транспорту, зв'язку,

торгівлі, а також продукцію оборонного призначення. В розвинутих країнах світу машинобудівництво, як правило, визначає їх експортний потенціал і забезпечує від 32 до 40 % всього експорту, тому особливого значення набувають питання дослідження та визначення кризових ситуацій на машинобудівних підприємствах.

Метою роботи є виділення кризових ситуацій в залежності від сфер життєдіяльності промислових підприємств.

Динамічні умови зовнішнього середовища вимагають від підприємства активного функціонування і постійного застосування арсеналу засобів адаптації. З метою ефективного функціонування підприємству необхідно розрізняти і виявляти можливі загрози із зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть викликати негативні сліди його діяльності. Загрози зовнішнього середовища можуть створювати передумови для виникнення кризових ситуацій у роботі підприємства. Кризові ситуації можуть виникати на будь-якому етапі життєдіяльності підприємства, у різних сферах та здійснювати різний за характером вплив. Особливістю кризових ситуацій є те, що вони формують потенційну загрозу руйнації самої системи [1].

При визначенні кризових ситуацій на підприємстві, слід враховувати такий найважливіший фактор, як життєвий цикл підприємства та сфери його життєдіяльності. Крім того, великий вплив на підприємства мають такі чинники, які не враховувалися раніше: світова політична нестабільність, наявність кризи в інших країнах, міжнародна політика по відношенню до країни і її стабільність, кредитна політика, інфляційні процеси, руйнування ринку, фінансова можливість підприємств-боржників, відсутність розвитку ринку страхових послуг, необов'язковість держави щодо своїх боргів, рівень підприємницької активності, життєвий цикл галузі, неефективна робота з дебіторами, виробничий потенціал підприємства, відсутність ефективних методів стимулювання праці, не врахування фінансових ризиків, відсутність стратегічного управління та відсутність культури управління [2]. Важливим також є визначення, які саме з факторів можуть спричинити кризовому ситуацію: ендогенні чи екзогенні, щоб потім можна було знати, що потрібно робити для уникнення ліквідації машинобудівного підприємства.

Кризова ситуація на підприємстві, як правило, раптово не виникає, вона має свої причини (етіологію) та зовнішні прояви (ознаки). Причина її появу у діяльності суб'єкта господарювання прихована в самому ринковому господарстві, викликана постійною зміною ринкових орієнтацій споживачів, невизначеністю економічної поведінки контрагентів підприємства, необхідністю постійного корегування основних елементів та функціональних підсистем самого підприємства з метою забезпечення адекватності вхідним та вихідним параметрам розвитку системи в цілому. Суттєвим фактором є несприятливий вплив зовнішнього оточення.

Фактори, які викликають кризову ситуацію на підприємстві, поділяють на зовнішні, або екзогенні (які не залежать від діяльності підприємства), та внутрішні, або ендогенні (що залежать від підприємства) [3]. Головними екзогенними факторами кризової ситуації на підприємстві можуть бути спад кон'юнктури в економіці в цілому; значний рівень інфляції; нестабільність господарського та податкового законодавства; нестабільність фінансового та валютного ринків; посилення конкуренції в галузі; криза окремої галузі; посилення монополізму на ринку; дискримінація підприємства органами влади та управління; політична нестабільність у країні місце знаходження підприємства або в країнах підприємств-постачальників сировини (споживачів продукції).

До головних ендогенних факторів виникнення кризових ситуацій відносять брак чітко визначеної стратегії розвитку підприємства; низький рівень менеджменту; низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції; незадовільне використання виробничих ресурсів; непродуктивне утримання зайвих робочих місць; утрата клієнтів та покупців готової продукції; зменшення кількості замовлень та контрактів з продажу продукції; неритмічність виробництва, неповне завантаження потужностей; підвищення собівартості та різке зниження продуктивності праці; виникнення внутрішньовиробничих конфліктів та підвищення плинності кадрів; підвищення тиску на ціни; суттєве зменшення обсягів реалізації та, як наслідок, недоодержання виручки від реалізації продукції.

Проведений аналіз матеріалів оцінки ділової активності підприємств України з та інформація по 29 підприємцям промислових підприємств Харківської області а період 2006–2011 рр. [4, 5], дозволив провести класифікацію основних чинників виникнення кризових ситуацій на підприємстві в рамках сфер його життєдіяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Основні чинники виникнення кризових ситуацій в рамках сфер його життєдіяльності

Вид кризи	Чинники виникнення кризової ситуації (зовнішні, внутрішні)
	Фінансова
Економічна	Брак обігових коштів. Бюджетні витрати. Важке фінансове становище замовників продукції. Велика кредитна маса, нестача коштів для інвестиційних проектів, велика сума відшкодування ПДВ. Високі відсоткові ставки. Відсутність оборотних запасів. Відсутність податкового планування. Відсутність реального механізму своєчасного повернення ПДВ. Динаміка інвестицій в основний капітал (капітальні вкладення). Динаміка обмінного курсу. Дії Національного банку. Обмежений доступ до кредитних ресурсів. Економічна ситуація у країні. Збільшення обсягу неліквідних товарів. Збільшення споживчих цін на продукцію. Збільшення цін на енергоносії та комплектуючі вироби. Зменшення потреби в позикових коштах. Зміна попиту на продукцію. Зміни споживчих цін. Значний обсяг простроченої дебіторської заборгованості. Зниження впливу процентної ставки за кредитами. Зростання витрат на виробництво. Зростання обсягів інвестицій. Зростання цін на вхідні матеріали.

Вид кризи	Чинники виникнення кризової ситуації (зовнішні, внутрішні)
	Конкуренція з боку вітчизняних та іноземних виробників. Короткі терміни кредитування. Корупція. Недосконале податкове законодавство, постійне зростання цін на енергоносії та комплектуючі. Недостатність обігових коштів, великі податки. Несприятливе співвідношення власних і позикових коштів збиткове виробництво. Низька платоспроможність замовників. Обмежені можливості одержання кредиту. Подорожчання вартості енергоносіїв та сировинних ресурсів. Потреби у позикових коштах вартість трудових ресурсів. Рівень оподаткування. Ціни на світових ринках
Виробнича	
Технологічна	Великий знос основних фондів. Відставання від передових технологій. Експансія імпортованої продукції. Збільшення резервів виробничих потужностей. Зростання рівня залишків готової продукції. Незадовільний рівень технічного переозброєння діючого виробництва. Обмежена кількість сировини. Обмежені виробничі потужності. Оновлення застарілих і модернізація існуючих виробничих потужностей. Підвищення собівартості продукції. Попит на продукцію. Скорочення виробництва за рахунок наростаючого імпорту більш дешевої та якісної продукції іноземного виробництва. Слабка конкурентоспроможність виробів порівняно з кращими світовими зразками аналогічної продукції зношене обладнання застаріла технологія
Трудова	
Організаційна, соціальна	Брак кваліфікованих працівників. Великі витрати робочого часу. Виникнення виробничих конфліктів. Відсутність мотивації до праці. Втрата традиційних ринків збуту через заборону експорту. Дефіцит компетентних трудових ресурсів на ринку праці. Збільшення кількості працівників. Значне відставання зростання заробітної плати порівняно з підвищенням цін на комунальні послуги та збільшенням суми споживчого кошика. Недосконалість законів соціального страхування на випадок безробіття, старіння кадрів. Недостатній рівень заробітної плати. Неefективне використання персоналу. Низький рівень кваліфікації персоналу. Плинність кадрів і простої. Політична невизначеність у країні

Наведена класифікація найбільш комплексно дозволить визначити джерела виникнення кризової ситуації на підприємстві, а також ступінь їх впливу на діяльність промислових підприємств. В якості симптомів кризової ситуації на підприємстві можуть також виступати перші ознаки негативних тенденцій господарської діяльності, виникнення ділових конфліктів, наростання фінансових проблем. Оцінка і ранжування факторів і причин кризової ситуації на підприємстві в рамках сфер життєдіяльності є основою для прийняття управлінського рішення на коротко-та довгострокову перспективу.

Література

1. Геєць В. Структура економіки і структурна політика її стабілізації / В. Геєць / Економіка України. – 2006. – № 4. – С. 17–18.
2. Балдин К. В. Антикризисное управление: макро- и микроуровень : учеб.е пособие / К. В. Балдин, О. Ф. Быстрое, А. В. Рукосуев. – М. : Дашков и К, 2005. – 304 с.
3. Лігоненко Л. О. Антикризисное управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К. : КПТЕУ, 2001. – 580 с.
4. <http://smida.gov.ua>
5. <http://www.bank.gov.ua/>

УДК 336.671

Є. Г. РЯСНИХ, Т. А. ГОРДЕЄВА
Хмельницький національний університет

АНАЛІЗ ЧУТЛИВОСТІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ БАГАТОНОМЕНКЛАТУРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Розглянуто проблеми аналізу та прогнозування чутливості прибутку. Відмічено, що в економічній літературі ця проблема досліджується лише в умовах однономенклатурного виробництва. Запропоновано метод аналізу чутливості в умовах багатомономенклатурного виробництва.

The paper considers the problem of the sensitivity analysis and forecasting of revenue. Noted that in the economic literature, this problem is investigated for only a one nomenclature production. The method of the sensitivity analysis in a multiple production is suggested.

Актуальність. Визначення величини можливого прибутку підприємства належить до найбільш складних завдань фінансового планування. На величину прибутку впливають багато факторів, що чинять вплив різного характеру. Це ускладнює планування прибутку на базі спостереження за його динамікою у минулих